

URĒTXINĀOŅA

Aizkibd'ah Bingen

AFRODITE

U'RET XIN̄DOR̄A

URTXINDORA

ALPHABETIAR BINGEN

URETXINDOKA

M- 68367
F- 72295

AS
29211

AIZKIBEL'DAR' BINGEN

U'RET XIN̄DOR'A

BUZKELTZALE-SZKENAY

1918

Grijelmo-Alargun-Semien irakgilea, Arbolantxa-1
ABANDO'n

BUKELTALÉ-BAYKUNAY

BILABIDIA

INGOSKIJA

Uso zuriia	13'gn.
Sabin'en abintza	15'kn.
Ama-semiak	19'gn.
Azkatasuna	21'kn.
Abestijak	23'gn.
Oleskariia	25'kn.
¿Deuna ala gudari?	27'gn.
Espekua.	29'gn.
Txadon-jualia	31'gn.
Euzko-dantzaketa	33'gn.
Bidaztija	35'kn.
Txorijaren abestija	39'gn.
Goraño	41'kn.
Mañiena.	43'gn.
Josu gurutzaldubari.	45'kn.
Basetxia.	47'gn.
Sabin'en didaía	51'gn.
Eduíne	55'kn.
¡Aberí mañia!	57'gn.
Urundik	61'kn.
Aberí-deya.	65'kn.
Sabin'en ilobijan	69'gn.
Udabaí	71'gn.
Obenaren nekia	73'gn.
Ni... non ni.	75'kn.
Txoritxuba.	77'gn.

Añita-ñobeak	79'gn.
Eduña	83'gn.
Artzañaren edestija.	85'kn.
Jayokundia.	87'gn.
Padura	91'gn.
¡Añera!	97'gn.
Astua	101'kn.
Aguña	105'kn.
Añez-añe.	107'gn.
Basatxonua	109'gn.
Sukaldia	111'gn.
¡Aratoste!	115'kn.
Negar-negar ez dago	117'gn.
Añua	119'gn.
Laratzorija.	121'kn.
Sutzaña	123'gn.
Eunlia	125'kn.
Ortzargija	129'gn.
Ñobe	131'gn.
¡Ixil...!	135'kn.
Seyaska-abestija.	137'gn.
Ugarta	139'gn.
Altzu	143'gn.
Uretxindora	145'kn.

ZUDENDU-BIAĀAK

(Zudendu bediz idaztija irakuři baño lenago)

17'g.		ingoskiko	9'g.	leŕuan	<i>ibare</i>	ixan	biaĀ	da	<i>ibarez</i>
28'g.	»		11'g.	»	<i>euzkotaĀa</i>	»	»	»	<i>euzkotaĀak</i>
51'g.	»		19'g.	»	<i>to</i>	»	»	»	<i>ta</i>
55'k.	»		9'g.	»	<i>zeyan</i>	»	»	»	<i>landan</i>
120'g.	»		20'g.	»	<i>aĀanuoi!</i>	»	»	»	<i>aĀanuoi,</i>
	»		21'k.	»	<i>!azan</i>	»	»	»	<i>i azan</i>
123'g.	»		5'k.	»	<i>digije</i>	»	»	»	<i>dagije</i>
124'g.	»		8'g.	»	<i>y az</i>	»	»	»	<i>! az</i>
125'k.	»		22'g.	»	<i>leyuetau</i>	»	»	»	<i>leyuetan</i>
129'g.	»		10'g.	»	<i>eu-atian deika</i>	ixan	biaĀ	da—eu	
					<i>-atian deika</i>				

USO ZURIJA

Uso zurija,
gentzeaz ua
ire kayola
lagatzen;
ua basora
poz andijenaz
azkatasuna
abesten.
Oyan-artian
kumak yagozak
ire etortia
itxoten.
Amatxu-barik
ikusi yuen
euren abija
goiz baten;
ordutik ona
yagozak itun
abai-artian
txio-itun.
Egaz-egiten
euren ondora
jua, usotxu,
lasteren!

Sabin'en abintza

Negar' samin dagixu, ene Euzkadi maña,
zeure aurpegi ilunak darakus alegia,
ta zure bijotz onoi birinduta dago;
ezer-eta negar' ori, neu-aberi gaxua,
eta zegatik ilun dozu zure gogua,
ta intziriz eta alaka, zer dala-ta zago?

Sorkaldetik euzkija agiri oi-danian
euzko-lur'a uztetetan beren argi-izpi-pian,
asten zara, amatxuboi, bijotzez nekausten;
ta euzkijak bañero bere mosu gorija
eskutetan daunian, ama tamalgarija,
zure nekauste ori ezta, ez, amaitzen.

¡Nire Euzkadi gaxua, nire ama maña,
amarik ederena ta atsekabez betia:
gauza gustijak baño nik mañago zaut;
zure naibage oro neuriak ba'litxaz lez,
nik jasan gura neukez, al ba'neu, zure ordezt,
ta zure aldezt, ama, nik il be gura daut!

Baña bai-dakit ondo negar'on zegatija,
zer dala-ta ilun dagon amaren aurpegija:
izu len azke ixan zintzan eta oin otseña!
Mendiko txorijak lez zeban azkatasuna,

baña zure semien egizko mañasuna;
baña aspaldijan ori betiko galdu zan.

Lenago buru-jabe, buru-bakara zintzan,
eta zure lagijai emon zeutsen indara,
Batzañ Nagusijetan, Areitz deuna-pian;
orduban euzkotarak ziran aberantzaliak,
ta bai-zinduben zintzo mañe zure semiak
aberijaren alde zemonik odola.

Gero... gustiz edera ta ona zaralako
areyuak sartuta, zure erijotzerako
mendi-ibarak, etxiak, birauz bete dira;
Euzkera zañ edera, askitzak, ekandubak,
zure gogo zindua ta, azkenez, semetxubak,
zure seme mañiak!... gustija galdu da.

¿Betiko?... Amatzuboi: gustiz gaxua zara,
zure semiok bere gaizto-gaiztuak gara,
ta zure zoritxara andija da, zinez;
inoiz-ez-inoiz galdu, baña, itxarokintza,
zure seme batek, ba, entzun dau zure deya
ta bera gertu dago ilteko zu-aldez.

Ni naz: ementxe nozu, euzkotaren semia;
bijotz osoz mañe dot euzko-abenda zara,
txorijak axia lez ta añaintxubak ura;
zure sorosi-deyak nigana eldu dira;

neu-alegin gustijak zuretzat gitxi dira;
jama: zu ilezkero nik eztot bixi gura!

Negaraez ikusten zaut, ene Euzkadi maia,
zure aurpegi ilunak darakus alegia,
baia gexorik dago amaren bijotza;
zure seme gustijak zugaz aitzuta dagoz,
Euzkadi'ko ortze edera gaitegun dago lañoz...
¡Ezta ardura, amatxuboi: ona neu-abintza!

Mendi ta ibarezia, basetxerik-basetxe
jungo naz, ta beldubak Kisto-ikaskintza letxe,
Aberri-maia suna erakutsiko dot;
ta zure itxarunkundia laster ikustiafen
ogasun ta bixitza damokedaz pozafen.
¡Gauza gustijak baño nik maiaigo zaut!

AMA-SEMI AK

Ene semetxu
mate-mafia,
neu-bijotzaren
kutuna;
ortze-zatija,
lirain polita,
ire amaren
zoruna;
ene semetxu,
ene bijotza,
ene begijen
argija.
¿Zegatik negar
dagik, enetxu?
¿Zegatik eztok
lo gura?
¿Inoren bildur,
kutunxuboi, az
ire amaren
altzuan?
¿Gixon gaiztuak
zemaute-au?
¿Jo ala mindu
ein dauska?
Ez-egin negar,
mate-matloi,

ez-ixan bildur,
polita.

Nire altzuan
egonezkero
etxauk inoren
bildura.

Gauza gustijak
baño mañago
au ben-benetan
ameak.

Ta bere umetxu
inok jo baño
igaldu lenago
bixitza!

A Z K A T A S U N A

Zugatz-abar-artian
txio-txioka
eta ijuti dabilan
urtxindora,
pozik bai-dago,
ta pozik egon daike
azke dalako.

Arkaitz-oyarez-ziaf
amatxu-bila
dabilan oreintxuba,
beti ijutika,
pozik bai-dago,
ta pozik egon daike
azke dalako.

Iren erijon bertan,
minez alaka
eta intziriz aguan
euzko gaxua:
pozik ezago,
ta ezin egon, azke
ezazalako.

ABESTIJAK

Azke beti bixitzeko
asko dira jayuak;
ori dala-ta bestiak
sañturazo espetxian.

Opila ostu dabela
jepaibe dagozanak!
Eñija ostu dabenak
joñtik dabiltz bakian!

ABESTIAK

Arta bestia-
bestia bestia
bestia bestia
bestia bestia

Qila bestia-
bestia bestia
bestia bestia
bestia bestia

OLESKARIJA

*Enbeita'tar Kepa
oleskari ospetsubari*

Aberijaren oleskarija
ni naz ta nire bijotzan
ene Aberi gaxuantzako
mañsun-gaia izpi da;
enaz jakitun, ez aberatza,
ezer eztaukat ludijan
gauza bat baño: neu-aberija,
Euzkadi gaxo-gaxua.

Nire asaben etxe zuriya
aspaldijon itxi neban
euzko-anayai irakasteko
irakaskintza aberkoya;
ordutik ona mendirik-mendi,
uririk-uri ibiltzen naz,
edonun eta edonoz beti
abes-eiten lotuteka.

Mendi-galuren ganetaraño
safi-safitan igon naz
ta Jaungo'gana eskar otoa
bijotz sutsutik urten da.
¡Geure eri onen polit edera!
¡Bere basuen ofleya!

¡Euzkadi au dan mañagarija!
¡oi, baña, bera dan gaxua!

Mendi-basetxe baztertubetan
safi-saritan sartu naz,
euzko-artua jaten nebala
otza kentzen sukaldian;
ta agura-atsuak euren ilobai
antziñeko aseliak
edes-egiten eutsiezala
ni adi-adi nenguan.

Agura zar-zar bat-edo-batek,
ule-luze ta zuriya,
Aberijaren edesti ituna
edestu ein daust zotinka,
bere semiak aitzuta dagon
amearen edestija,
nire bijotza samin-samiñez
entzutiaz bete dauna.

Ta gurasuen etxe zuriya
berialaxe itxi neban,
ta uririk-uri, mendirik-mendi,
atseden-bage ibiltan naz,
edesti ori an, or ta emen
irakasten abestijaz.
¡Entzun, ba, orok neu-abestija!
¡Ni naz euzko-oleskariya!

¿Deuna ala gudari?

Euzki odoltsuba mendijen ostian
dil, eta ilazkija dago odei-artian;
 ilazki zurbila,
 argijaren bila
 gabaren aurreko
agiri oi-dana, euzkija il daneko.

Bere jauregijan dago zaurituba.
Saítzen da leyotik azken-izpitxuba
 gelea argituten.
 Berak irakurten
 deunen edestija
dago, atsegintsu yakon idaztija.

Noxian-bein adi, begijak itxita,
oldoztun dirudi. Orman eskegita
 ezpata luzia
 dago, irabazlia
 aizkidien aldez,
arerijo, baía anayaren kaltez.

¿Zetaz oldozten da euzko-gudarija?
Bein eta biritan deunen edestija
 bai-dau irakuri,
 ta eskaí-ituí

ixan da beretzat;
etsi dau zintzoro eredu ederetzat.

¡Ta bere bijotzan gudaka gogoña!
¡Deunaen bixitza bai-da matekoña,
donoki-bidia!
¡Ezpata luzia
aintzaren geznari
bai-da!... ¿Zein autetsi? ¿Deuna ala gudari?

Euzki odoltsuba mendijen ostian
il da, ta ilazkija dago ixañ-artian.
Zaldun euzkotaña K
deun-edesti zaña
itxi ta bai-daki
ointxe zer ein: ¡Deuna ixango da lñaki!

ESPEKUA

Axe-barik, eguzki-bakua,
dagokijon miñez alaka,
bere oñak buñdin-oñestunaz,
espetxe-ilunan;
aberija gaxua dala-ta
aurpegijan negařen atza,
gotilun ta adikatu bai-dago
abeñtzalia.

Bijotz-lañi, aurpegija-itun,
irudija bai-da ixukoñ;
bere izteak dar-dar eiten dabe
makal-makalaz.

Nañu-azuñ-utz da gixaxua,
aragija intziriz gal-eban,
gixon-antza baño berak eztau,
indañik ezta.

Luñan dago; oñestun-gañian
bere gorputz argala datza,
ta begijak negařak itxiñ;
¿lo dagi-ala?

Ez lorik; aberijaz oldozten
dago sutsu gixon zintzua,
jain mañe-mañe daun aberijaz,
abeñi itunaz!

¡Azkatasun Euzkadi'rentzako,
azkatasun euzkotařentzat
gura eban euzkotař gaxua...
¡espetxian da!

Txadon-jualia

—Uriko txadon-joliak
ijoten daun alegia!

¿Zer jazo da, ba, uri ontan?

—Txadontzain donia il da.

—¡Gixaxua! Ta bera ilda,

¿nok joten dau jolia?

—Inok bez, joliak berak.

—¿Zer gero?

—Ulefkaitz ezta:

txadontzañaren gorputza

dago, zinez, obijan,

baña toñian betiko

dago bere gogua.

—Uriko txadon-joliak
ijoten daun poz-alaya!

¿Zer jazo da, ba, uri ontan?

—Gixon gaiztua il dala.

—¡Gixaxo! ¿Ta nok joten dau?

—¿Nok? Jualiak berak.

—¿Txadontzañaren goguak
joten dau, ala?

—Ezta.

—¿Nok, ba?

—Goteungia bera
dago joten, uñian.

—¿Zer gero?

— Pozez beterik
gixon gaiztua il da-ta,
ta geztoki bildurkoan
beste gogo bat daula.

— Baña aditu. Bai-da ixildu
jolia. ¿Zer ete-da?
¡Bañero joten dau alai!
¡Bañero itun-itunaz!
¿Zoratu da jualia?
— Ezta.

—¿Zer, ba?

—¿Ete-da
txadontzañak goteungia
toñetik jauñti daula?
Entzuzu: *¡talan, tolon!*
entzuzu: *¡tolon, talan!*

Euzko-dantzaketa

Udabari-arats baten, eguzkija ilten zanian,
oskori-margodureaz mendijak apainduten,
urun-urun entzun neban, muna jagira igotian,
euzko-txistuba zelayan, atsedeen-baga joten.

Danbolin-otsaz axiak ekan alafasuna,
dantzaketak gogo orotan erazotako poza;
noxian-bein niganaño urutiko poztasuna,
santzo ta abestijen anots alaya elduten zan.

Eta urun, zelai-erdijan, iturixuba-onduan,
aratsaldeko euzkijak ureztetan ebanan,
gastiak dantza-egijen alai ta bizkor moltsuan,
dantza zar, bizkor, edera, gudari-dantzaketa.

BIDAZTIJA

Bidaztija

Oben-nekia dala-ta,
batetik bestetara
ibiltan nazar bidazti
obendi gaxua naz.

Luiki Donetik
nator ointxe,
ortotsik eta
bilotsik be;
ilgo naz laster
gose-otzez.

Gose-ixatan nazaretan
joten dot atietan,
ta etxataz erukitzen
bein baño geyagotan.

Nik eztot uste
eingo dozunik
bestiak egin
dabena,
ta zure etxeko
bazteren baten
emongostazu
lekuba;
eta nik bariz
egingo dautzut
bijotzetiko
eskaia.

Etxaguna

Ua, ua, bidaztijoi,
ua beste lekura,
eutzaz ardura-ixateko
astirik etxoguk-ta.

Bidaztija

Gaba da ixukoña;
ibili ezin;
axe otz gogoña.
¡llgo naz bañin!

Etxaguna

¿Ta guri zer, eu il-añen?
Ez-etoñi gugana
eu azala-ta asaldetan
etxekuen alaya.

Bidaztija

Batzañetik
naldenke;
bazter baten
nagoke.
Ardurez ixan;
gurazkero
txañi-kortara
bai-naz jungo.

Etxaguna

Ez kortan, ez inun bez
ezaz ona sartuko.
Ua laster, bidaztjoi,
astija ez-galtzeko.

Bidaztija

Aguir, ba; emendik nua
erukijaren bila.

¡Urian, ai, bera idoro
baño lenago ilgo naz!

Au-ta-be,
bidaztijaren
onespena
darkezu.

¡Jaungua'k
Goiko eskaña,
betikoña,
bemotzu.

Bidazti
gosetubaren
gaiztetsa, ba
entzuzu:

¡Ogija ta alaya ugari
eukiko al-dozubez!

¡Aguir; bidazti gaxuau
dua etxerik-etxe!

Enkelt

Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt

Enkelt

Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt

Enkelt

Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt

Enkelt

Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt

Enkelt

Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt

Enkelt

Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt
Enkelt, enkelt, enkelt

TXORIJAREN ABESTIJA

Kayola-baŕu
txio-txioka,
dagon txoritsu
poliŕa
ixili-barik,
dirudijanez,
bai-dago pozik
zorijaz.

Ez uste ori:
bere eresija
abesti iŕuna
bai-da-ta.

Askok kayolan
txorija ikusten
gau eta egun
txioka,
pozik dagola
uste dabe, ta
iŕun-iŕunaz
dago, ba.

¡Eztaŕu abesten,
ez ¡negaŕ-dagi,
espekuaren
negaŕa!

Lenago azke
zan axietan

ta orain dago
kayolan;
kayola argija,
eta apainduba,
jespetxe baltza
beretzat!

GORAÑO

—Eduřak estal yozan
amilen artetik,
¿nora ua, gastioi?
¿nora ua ain arin?
Eduř-artian laster
jausiko az, noski,
ta gustijak itxia
bai-az ilgo, batin.
Atzera-eik, gastioi,
etxera atzera-eik,
len-bai-len gose-otzez
ezpa-dok gura il.
—Ez; auřera-yagiket,
enok ardura ni;
nire garaitz-ixařak
goyan argi-yagik;
mugara eldurarte
iřun lotu ezin.
¿Bakař nayaguala?
Jungo nok bakařik.
Etxuat gose, eduřa,
ez otza-bilduřik,
mendi-galuřeraño
elduko ba-nok ni.

—Gořotoz itxututa

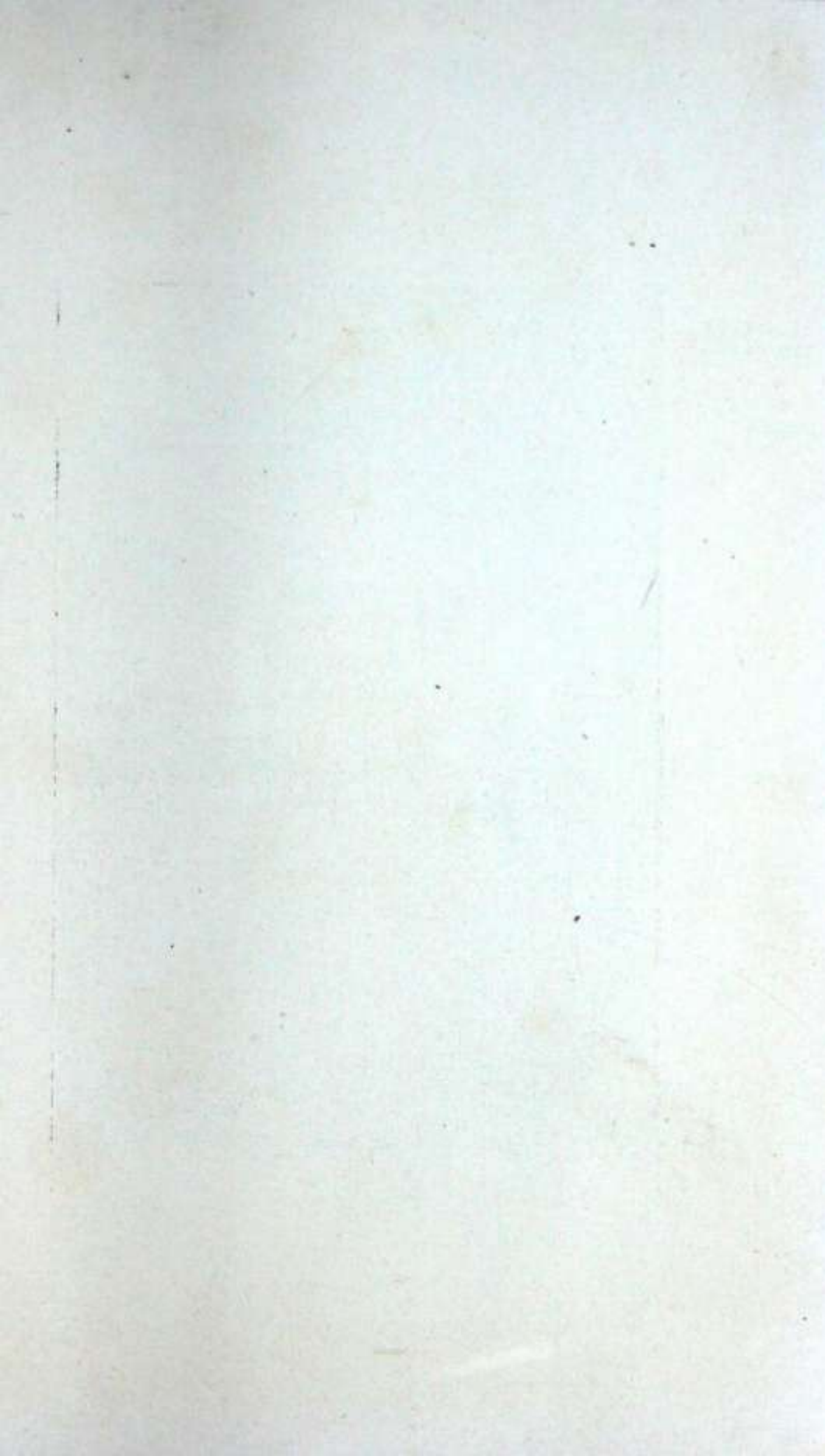
etsayen artetik,
¿nora ua, abertzale?
¿nora ua ain arin?
Irañak dozala-ta
jausiko az, noski,
ta gustijak itxiña
lotuko az, bañin.
Atzera, ba, jeltzale,
etxera atzera-eik,
len-bai-len atsekabez
ezpa-dok gura il.
— Ez; auñera-yagiket,
etxaustak arduraik;
abeñi-itxañkundia
goyan yakusat nik,
ta gora eldurarte
iñun lotu ezin.
¿Bakañ nayaguala?
Jungo nok bakañik.
Enok ezetsa, iri ta
etsayen bildur ni,
ikusiko ba-yuat
azke gure Euzkadi.

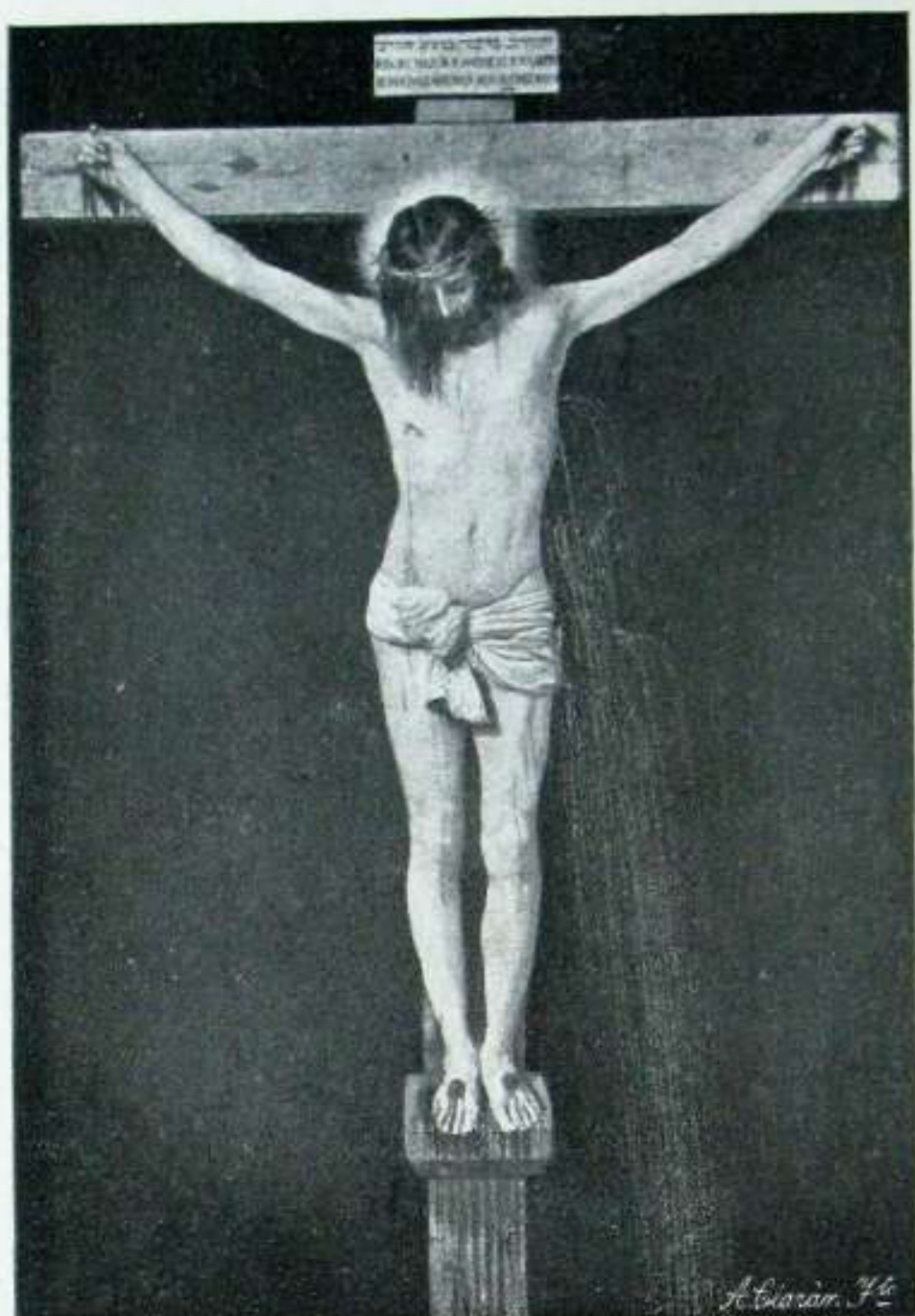
MATĪENA

Nik bai-dot matetxuba.
¡Bera dan edeña!
Kutun edeñagorik
eztago ludijan.
Baña edeña dala
gure matetxuba,
materlk matiena,
¡bera dan gaxua!
Euzkadi dau ixena,
ixen eztitsuba;
euzkotāfen abeñi
zañ-zaña bera da.
Ezta euzkija bera
baxen argitsuba;
eztira euzki-izpijak
beren eregubak
baxen matagañijak
leun eta bigunak.
Mate-mate dauzala
seme-alabeak
amatasun andijaz
euren begira da;
baña eurak eztabe
mate-ixaten ama;
bañiz, ezesten dabe.
¡Au da zorigatxa!

Nik bai-dot maſetxuba,
ibera dan edeſa!
Ta edeſa ixan-aſen
ibera dan gaxua!

Josu gurutzaldubari

Ilundu da euzkija, itxasua asaldatu,
ikara ein dau luřak, oztija begikatu,
ta tximistargi-ostez, ořu-daik ostotsak;
txadon-euna eten da, beřbixi dira il asko,
ta ludija oñazez lotu da bixi-bako.
¡Dana amařuta dago! ¡Il da Goiko Jauna!

Ořtxe dago: gixonak gurutzian josita,
Goi eta beko Jauna, gaiztuak ezetsita,
Jaungo-Seme bakařa eta Aloroduna;
ortzia, ixarřak, gauza gustijen Egilia,
Miren Ama Neskutza'n Seme mate-mařia,
ludira gure aldez ilteko jatsija.

¡Il da! Ta eraliak eztira gurutz-pian
dagozan gudarijak, ez ilten danařtian
berari ixeka eiten dautsaen dolořak;
Kisto-erijotzaren eřudunak gu gara,
guk Bera ipiņi dogu gurutzan ořetara;
gure oben gustijak dira bere eraliak.

¡Gařbai-gařbai gadixan! Gurutzaren auřian
ta gure Josu-Kisto il, gurutzaldu-bian
apal belaunbikotu gadixan min-miņez;
ta autořtu dagitsogun, oben ein dogunařen,
bere espan deunetatik iņoz entzutiařen:
«Gauř berton donokijan nirekin agoke.»

Basetxia

Nire basetxe zaia,
euzkijaren argija
lengoz ikusi neban
asaben kayola;
nire basetxe maie:
euren azken-egunak
antxe igaro ebezan
guraso maiaak;
nire basetxe polit:
gomutaen txadona,
ta maie dodazanen
zaindoki ta abija;
nire basetxe goren:
bertan amama onak
edestuten euskuzan
asaben askitzak;
nire basetxe jagi:
Jaungo'ganantz egiten
mendi tontoí-tontoían
jaia dagona;
nire basetxe apal:
uso zurija legez
ta maiaun-txadona
urun dirudiña.

Edeí, polit, apala...
eztakit zelan esan,
baia nire gogua

pozez betetan da
solotik uriraño
bigurtuten nazala
ikusten dodanian,
¡ikuskantz edeña!
Eztakit zelan esan
baña au, ziñez, bai-dakit:
edonoz nagonian
itun ta alegiaz
basetxia ikustiaz
ituna ta alegia
lasteñ aiztuten dodaz,
ta alai-poztuten naz.

Bere orma-baruban
nire begira dagoz,
ehebako, nik mañe
dodazan gustijak,
ta barura sartuta,
semalabak laztandu
eta nire emaztiak
mosu-eñen daust-ta.

¡Ai, nik galduko ba'neu
iñoz nire kayola!
¡Nire basetxe zaña
iñoz ezpa'neuka!
¡Aguñ, alai ta poza,
aguñ, nire itxarua
aguñ, aguñ betiko
mañetan dodana!
Jaun-goikua'k ezpegi

ori jazoten gura;
niretzat basetxia
nire bixitza da;
bertan bixi-ixan nintzan
ta il ziran gurasuak,
ta bertan daukot beti
bijotz mañekoña.

SABIN'EN DIDAÑA

Nire Euzkadi gaxua il-zorijan eguan,
begijak Jaungo'gana otoiz zuzenduta,
negar samin-samiñez buru-jabetasuna,
antziñeko Lagija, eskatzen eutsala.

Bere bulaña dauko arantzeak josita,
bere gorputz lerdena zauri utza einda,
ta semiai begizka, negaréz ta otoika,
Aberijak deskatse mañasun-apurá.

Bere semiak, baña, beraganatu-barik,
goi ta bijotz-gogorak berarentzat ziran,
ta gero ta geyago ezesten eben bera,
ta gustiz aitzu eben aberi gaxua.

Ainbeste ardura-ez, ezets eta gofotz
oñazez luña-jota, zotinka eguan,
ta gustijak aitzuta, gero eta auldubago,
bijotza-otz eguan il-zori-zorijan.

Ilgo da, baña il-auñez alegiña dagike
to abots motel-motelaz diraus onetara:
«¿Oraindiño eztaukot mañe naun seme duñik?
¿Aberitzalerik ezta?» Ta indarge ixiltzen da.

Ta bat-batez edonun, goi-gotik etorita,
aberitzalen didaña zoli entzuten da,
axe gogorak legez oyu dagin didañau:
«Euzko-azkatzalia ¿nor ixango da, ba?»

Mendi garai-garaitik urun dan uriraño

axe biguna legez egazten da anotsa,
ta bat-batez urundik entzuten da didaŕau:
«Nerauk azkatu daiket euzko-aberija».

.....
¿Eztakutzube-ala, ikuskantza bai'litzan,
gixon baten irudi zerden argitsuba?
¿Eztakutzube-ala bera-arpegi edera
eta bere bekoki sutsu ta zabala?

Bere begi zolijak tximistak darijoez,
ta aŕenka legez dagoz bere espan samurak;
zutik, iru margodun ikuŕin euzkotaŕa
eskuman daukolarik axian zibuka.

Itz-dagi, bere buru ureztetan dabela
goxeko euzkijaren izpitxu bigunak,
ta goyan ikuŕiña darabilanaŕtian
itz-dagi, ta diñona entzugaŕija da.

.....
«Nerauk azkatu daiket euzkotaŕen eŕija.
Astiz bai-neban entzun bere didaŕ deuna.
Ezin bijotza itxi ta seme eskaŕ-gaiztuak
lasteŕ erungo dodaz aberi-bidera.»

«Itxon, Aberijori, itxon, iru margodun
ikuŕin euzkotaŕa zabalduaŕtian.
¡Ezta auŕerantz entzungo nire bijotz samura
oraintxe minduten daun atsekabe-deya!»

«Itxon, lasteŕ-bai-lasteŕ azkatasun-eguna
zu, Ama, piztuteko etoŕiko da, ba,
ta egun edeŕ ori argituko ezpa-da
orduban ixango da, ziñez, erijotza.»

«Euzkotařok: amentxe gure ikurfin mařia:
Jaungo ta Lagi-Zařa da bere ikurřitza;
berari jařai ekin. Abertzaletasunak
bakaulkija ixan begi zuben bijotzetan.»

Jaungo ta Lagi-Zařa beresaten anotsak
edonun zabaltzen da *řet*-azi donia,
ta baso-txaboletan, jauregijetan legez,
gero eta geyago da indařez ernetan.

.....

Bařa ģnun ete-dago lenagoko didařa
beřolan egin eban abertzale ona?
Euzko goren-gorena, Irakasle bikařa,
euzko-azkatzalřa, ģnun ete-dago, ba?

ģAbertzale gurena! ģSabin gaxo-gaxua!
Ezeban, ez, ikusi berberak sořtuba.
Euzkadi itxařtuteko bixi-ixan zan bakařik,
ta donokira gero, au lořtuta, jun zan.

Ezta ardura; oraintxe len bařo altsubago
Urtzi'ri gure aldez eskatu al-dautsa.
ģEskatuko al-dautso Sabin maře-mařiak!
ģLasteř ikusi daigun euzko-itxařkundia!

«Тысяча лет тому назад
вспыхнул пожар, и с тех пор
он не угасает. А теперь
пожарник Иван был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

«Самое страшное дело
то, что пожарник Иван был убит
в ту же минуту, когда
он был убит».

EDURNE

Eduŕne maŕetxu, Eduŕne leŕdena,
neskatil-aŕtian azan edeŕena,

Eduŕne liraña,
Eduŕne bikaña,
nire neskatiĭa,

nik maŕe yonadan neskatil zurbila:

Gauŕ don jai-eguna; alai don uriĭa;
zeyan gertu yagon, ba, txistulariĭa;
euŕez gixoztia.

ĭBat bez alegia!

Oro gertu eta

asten don alaitsu euzko-dantzaketa.

Ni gertu nayagon, Eduŕne, ire bila.
ĭNun saŕtu da, baña, nire neskatiĭa?

ĭlagunen aŕtian?

ĭgurasuenian?

ĭGauŕ jaya dalarik

lotu da etxian Eduŕne bakaŕik?

Ez; oŕ ago oldoxtun. ĭZetzaz eta zetan?
ĭZegaŕik ezatoŕ nirekin dantzetan?

Oro alai-pozik

eta gu bakaŕik

emen, auŕez-auŕe...

Orok gure lepoz eingo yone baŕe.

¿Ezton jaramoten? ¡Nire itz samuŕa-aŕen
ezaz alaŕuten, mañioi, pozaŕen!

¿Eztonala gura?

¿Ezton, ba, oŕura?

Eduŕne leŕdena:

¡bai-yagon, bai, ondo Eduŕne ire ixena!

¡ABERÍ MATÍA!

¡Aberí matía!

Ludiko gauzarik edeřena,
bijotzez maře-dodan lorea,
negařez nik dakustan gaxua,
alairik geltzen dodan matía,
nire gogo zinduak joranez
jaretsi gura daun elburuba,
donoki-bidia.

¡Aberí matía!

Berau da nire gogo-ametsan
gautegun nik ikusten dodana,
gauzarik samuřena bai'litzan,
bere argi leunaz erakařten
neu-gogo-almenak ta bijotza,
begikatzen eztan ikuskantza.

¡Edeřa beria!

¡Aberí matía!

Aran, ibař, zelai orlegijak,
menditzař jagijak, munotxubak,
itxasua, itxaseřtzeko bitsa,
edo ortzeko ilazkija ta ixařak,
ortze, ludi, itxasua ta oroi
begizka nagolarik, edonun

da bere irudija
¡Aberí matia!

Eta axien bunbada gogoñak,
zugatzak makurtzen dabezala,
ta ortzian ostots ixukoñak,
ta tximista-argijak, goi-ekatzak,
otz-eduñak, txingoñak ta euzkijak,
gustijak gogoratuten dabe
nik aiztu eziña
¡Aberí matia!

¿Zegatik ofenbeste matetu?
¿Zer dala-ta gogua zoratu?
¿Ire neke-miñak dirala-ta?
¿Ire edesti gustiz aintzatsuba?
Etxakiñat; baña au-ta-be asko
mate-aut. Ire ixena yakiñat.
¡Ixen pozkañija!
¡Aberí matia!

¿Negañ dagin-ala?... ¡Nik azkatu!
¡Nai yonat aberíja laztandu!
¡nai yonat eu-oyubok ixildu!
¡nai yonat eu-negañoi legoñtu!
¡nik gura aut, ama, pozik ikusi
ta zoruntsu, negañez egundo!
¡Beti alegia!
¡Aberí matia!

¡Gaxuoi! Auxe nire amesa
ta negar samin onen zijua.
Nire Euzkadi nekiaren nekez
gotilun ta adikatuta dago,
ta nai dot nire indar gustijetaz
bijotzez ta gogoz, bera aintzaldtu.
¡Bai-da il-agiñian
Aberí matia!

Aberíjaz aitzuta zagozan
euzkotarik, bijotz-gogordunak:
ez aritu, negaréz ta alaka
gautegun ba-naz ni, ¡gixaxua!
ikuskantz eder baxen ituna
edonun-edonoz dakust-eta.
¡Zorigatxa iria!
¡Aberí matia!

1000-1100 AD

to 1000 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

1000-1100 AD

URUNDIK

Urundik ikusten dot
uritu maia
aran bare ixiltsuban,
mendijen artian.

¡Bera mañagarija!
¡Bera, bai, polita!
egaz jungo nintzake
ni pozik bertara.

Baña nire gura-aren,
ezin juan ara,
ezin ita zabal dago
arako bidia!

Nagonetik urira
ordu bat bere ezta,
ta beti lez ariñak
dira nire izteak.

Bera ta neu-artian
esija da, baña,
ni lako ororentzako
igaro-eziña.

Nire urija Parantze'n
ei-dago jarita,
ta ni nagon tokijau
España'ko ei-da.

Bijak euzkeldun dira
ta abendakidiak,

ta au-ta-be... jolan dira
ludiko gauzeak!

Guda odolgiruak
Pantze'n asi zala
eruan nai ninduben
ni guda-tokira.

¿Inok Euzkadi-aurka
inarduban, baña?
Ez. Ta Euzkadi azke
¿zetako gudea?

Eta gudara-barik
ona eldu nintzan,
gabez, ixil eta arin,
mugea igarota.

*
* *

Ordutik egunoro
emendik urija
ikusten egoten naz
gogo itun-itunaz.

Asabaen abija,
semien kayola:
ni naz txori gaxua,
andik igesija.

¿Noz abi oretara
bigurtuko naz, ba?
¿noz sartuko ete-naz
nire etxe zurira?

Ufundik ikusten aut,

uritxu matia;
jazan matagarija,
alai ta polita!

¡Oi! ¡txorija ba'nintzok
juteko eugana,
mugaldia betiko
atzian itxiñ!

ABERÍ-DEYA

¡Euzkadi gora! Aberíjaz
aiztuta zagozanak:
¿ez-ete-dozube entzuten
menditzañen artian,
ibaí ta zelayez-ziar
edatuten dan deya?
¿Ez entzun-gurarik, ala?
¿Oñen bijotz-gogoñak
ete-zarie Euzkadi'ren
sorosi-deyarentzat?
Ikusi itun, eratsia,
ikusi ezetsia,
ikusi negaíez beti,
ikusi, bai, alaka,
ikusi bere begijak
Jaungo'ri zuzenduta,
ta bere beso makalak
gora, semien bila,
¡beragaz aitzu dagozan
bere seme eskañgiak!
¿Eztakutzube gaxua,
eztakutzube deika,
oñ-emetik bilatuten
semien mañasuna?
«Ene semiak: ¿zegatik
nigandik aldenduta?

¿Zuben ama nazala-ta
 lotsa zarie-ala?
 ¡Beste eñiak baxen duña...
 gustirik duñena naz!
 ¿Enaz Arigoñiaga,
 Gordexola, Mungia'n
 euzko zintzo ta senduak
 izkiluz aldeztuba?
 ¿Enaz-ala, buru-jabe
 iñoz ixan nintzana,
 neure aldez il zirala
 euréz nire semiak?
 ¿Enaz-ala gudarijen
 aberi aintzatsuba,
 luñalde ez-ezaunen bila
 ixontzi txikijetan
 ludijari biraketan
 ebiltzanen eñija?
 ¿Enaz deun askoren ama...,
 zeuron jayoteñija?
 Olan ba-da... Bakit, baña:
 ¡Enabe mañe euzkuak!
 Eztira asaba zinduen
 seme zintzo zinduk.
 Amea ezesten dabe,
 ta beragaz aiztuta,
 arotzen ikuñin-atzez
 juten dira joranaz.
 ¡Añen, nire seme oyek:
 entzun nire didaña;

niganontz etoñi laster
añozkerija itxiñ!
Enaz nire buru-jabe,
zorigaiztun utza naz.
¡Berotu nire bijotzau
zuben bijotzen subaz!
Abestu ¡gora Euzkadi!
¡Abestu Aberija!

¿Zuben ama gaxuaren
sorosi-dei etzija
urgazija eskatuten
eztozube entzun ala?
¿Eztozube entzun gura be?
¿Oñen bijotz-gogorak
Euzkadi'ri entzuteko
ixango zarie, ba?
Azkatasun-irintzija
¿entzun ez euzko-luñan?

¡Gure asaba zinduak
¡oi! jagiko ba'litzaz
esateko: Biguñoyek:
¿nun dago euzko-odola?

SABIN'EN IĻOBIJAN

Ementxe datza beti-betiko
euzkotař baten gorputza;
bere gogua donokiraño
aspaldi jun zan egazka.
Etzan gudari, ez aberatza,
etzan jakitun, ez deuna,
bakař-bakařik aberťzalia,
baña aberťzale zintzua.

Euzkotař ori: ikasi nai bok
mařasunaren indařa,
erdu iĻobira eta adiraldu
euzkotař onen bixitza;
ta bera lako aberťzalia
egiñezkero buruba,
bera lakua ta aberatz, deuna
ta jakintsuba ixango az.

SABINE'S LECTURES

Emerson's letter to
the editor of the
Boston Herald, 1840.
The letter is a
reply to a notice
of his lecture on
the subject of
the "Lectures on
the Science of
the Soul."

The letter is a
reply to a notice
of his lecture on
the subject of
the "Lectures on
the Science of
the Soul."

ODENAREN NEKIA

UDABAŖI

Negu gogoŕa, otz-edurŕsuba;
bixitz-bagerik da luŕa;
oro iŕun dago, sukaldietan
sendijak dagoz batzauta.
Itxaron, baŕa: negu-ostian
elduko da udabaŕija:
orduban luŕa berbixiko da;
gustija ixango da alaya.

Negu gogoŕa, otz-edurŕsuba
ixan dau geu-abeŕijak;
iŕun eguan; aŕotz-aŕtian
bere semiak egozan.
Itxaron, baŕa: negu-ostian
elduko da udabaŕija;
ordun Euzkadi berbixiko da
ta ixango da zorunsuba.

UDABARI

Negu kogoia, or-erdiakoa;
dialektuak da lura;
oro lura dago, zabalik
sentik, dago batzuk.
Lizak, baina, negu-erdiak
elkide da udaberri;
ordua lura dago lura;
guztiak izango da lura.

Negu kogoia, or-erdiakoa;
lura da negu-erdiak;
lura negu-erdiak
bete sentik negu-erdiak
Lizak, baina, negu-erdiak
elkide da udaberri;
ordua lura dago lura;
guztiak izango da lura.

OBENAREN NEKIA

Ogasun-bila aberija
itxi dokan euzkotar:
urrun ire gurarija
loftu-barik, mingarija
ixango dok bixitza.

Azan zoro ta erua
ulertuko dokanan,
jayotefiko itxasua,
lura ta aberi gaxua
gomutalduko dozak.

Ire guraso matiak,
ogijaren itxita,
gomutan iraungo yazak
ta mingotz eure begijok
malkoz beteko dozak.

Gertuko az bigurtzeko
lasteren aberira,
len lez zoruntsu ixateko.
¡Oi, gurako dokaneko
ixango dok eziña!

OBERAAREN NEKIA

Qyamm-bila abeyis
iti dikan eukotat:
nara up gauris
loin-kark, nagingis
ixango dok ditzat.
Aan xaro ta nra
nabuko dokan
kayotik ixam
nra ta obei gaur
gumaiduk dokan
in gaur narak
ogaten itia
gauran nauru yarak
ta nungis euk dok
nabuk narak dokan
Gauran az ditziko
lastan euk
in la xuritan eukiko
in gaur dokan
ixango dok euk

NI... NON NI

Kopeta-uritsu, neska polita,
gorputz-lefdena, matekoña:
bijotz-bijotzan soñtubak, entzun
matale onen abestijak.

Mate-egañijaz ire mosuba
nik geldu gura-yonadanan,
buruba aldera, begijak itxi,
ta ezin loñtu gurarija.

¿Nire bilduñ eñe-az, neska?
¿Ezton neuria eu-bijotza?
¿Ala nekian nekez jaritxi
matasun ori biañ-yonat?

¿Aiztu don-ala iturñtxuban
saññan bijok alkañegaz
uri-zelayan dantzatostian
pozez bañeka gengozala?

¿Aiztu don-ala? Saññi-saññan
agirtzen intzan solo-onduan,
jikuskantz eñeñ zoragañija!
itxirazoten niri lana.

¿Aiztu don-ala? Landa orñeyan
gure matasun on sutsuba
bijok bein esan bai-gayeutsonan
alkañi, lotsaz goññtuta.

Eta egañiz eřekatzura
egin gayonan edatera,
baña goguan mañe-egañija
bai-zonan geñu ur aregaz.

¿Ezaz, bialba, i gomutetan
nik emon neusnan loratxubaz,
ire bulañan, bijotz-onduan,
jañi ebanaz, mun-eginda?

Ta ni orduban zorabijauta
lotu nintzonan; eguzkija
mendi-ostian ilten bai-zonan
etxera eldu giñanian.

Ta eldu yatan guda-mutila
juteko aldi bildurkoñ;
euzko ixan-añen, neskatila-amak
itxi, ta laster jatzerira!

Oraintxe pozik nire mañiak
bigurtuten non ikerñtzera;
ama mañia idoro yonat...
ez, baña, neska politena.

¿Zegatik ori, ene mañetxu?
¿Guda-mutilaz aitzu az, ba?
¿Aldijaz-ala enon ezautzen?
Lengua non, ba; bai jberbera!

TXORITXUBA

—Txoritxuboi: ¿norantz ua egaz-eiten axian?
Abitxuba lagatzeko eduña dok basuan;
atzera, txori gaxuoi, ago geldi abijan.

—Txoritxubau matezkero ez galazo bidia;
antxe, urun, itxi yuat burdiñezko kayola,
eta idoro gura-yuat nire abi maña.

—¿Nora ua, txoritxuboi, nora ua bakarik?
ire eguak berotzeko eztago euzki-izpirik;
abitxuba idoro baño len lotuko az ilik.

—Enok bildur, ez ardura, abija idorozkero;
an yagozak umetxubak nire begira gero;
kayolan espetxalduta bai-nok egon luzero.

—Oyanetan eskutauta bai-yagok eiztarija;
bere ondoz juatian eingo dauska zaurija,
eta abija eztok inoz ikusiko, txorija.

—Jaubia lotan eguan ta itxi yuat kayola;
bai-yakijat orain bera nire bila dagola,
baña nik azke betiko ixan gura yuat, ba.

—Ondo yagok, txoritxuboi, ondo yagok, zin-
[-ziñez;
menbetasunetik iges egaz-eiten dok axez,
il-zorijan egon-añen goi-azkatasun-atzez.

—Bai-yakijat mendijetan oin dokala eduña;

bai-yakijat eiztarija begira yaguala;
bai-yakijat ni-zorija dokan itun gogofa.

—Au-ta-be aufera ua. —Aufera, bai, nayuak;
kayola lagatziafen iltia dok gozua.
Egaz-eten, aizkidioi, itxi txori gaxua.

AĪĪA-IĪOBEAK

—AĪĪa: ġzegatġk ġġun?
ġZer daukozu, aĪĪa,
oġen ġġun, oġen laġi
egoteko? ġZer da, ba?
ġZer dala-ta negaġ ori?
ġGexorik zago-ala?
Nai ba-dozu etoġteko
amari esangotsat.

—Ez amari deġu, ġloba,
ixango dok alpeġa;
gexo-barik eta sendo
yagok nire gorputza;
bakaġik min-eġen yostek
zaġtzaroko oikerġjak.
Gorputza sendo, bai, baġa
ġġik yuat bijotza.

—Olan ba-da ġzer daukozu?
ġNaibageren bat-ala?
ġgure basetxia kentzen
ġġor eldu ete-da?
ġaurten uztea da uġi?
ġeztago ogirik?

—Ezta;
euzkotaġ ororen mġa
dok nik yaukeadana,
abeġjaren oġaza...

—Nik eztuleít, aítia.

—Gauzaok uleítuteko
ezaz adiñekua;

lasteí ekin-ekitiaz

bai-dok jakingo, baña.

Adi: beñolan euzkuak

oro azke zuazan,

uretan añaña legez,

eta txorija axian,

piztijak oyan-aítian

ta basuan oreña,

odeyetan aíanua

eta leyetan aítza;

eurak euren mendijetan

eíen yuen txadona,

ta bertatik Urtzi'gana

garbi yoyan otoya;

eurak mendijen aítian

iragi basetxiak,

euren basetxe zurijak,

azkatasun-txadonak;

eurak, be, euren soluak

landu indaí gustijetaz,

ta itz batez, euren lagijak

eiten yuezan eurak,

antziñeko Lagi-Zaía,

eíi-jabetasuna.

Menbetu-guraz ezeben

eurak aítu izkiluba;

abeíja aldeztuteko

bakañik ta saññan;
eurentzako aberija
gauza donia zuan,
eta Jaun-goikua'z ufengo
gustirik mañiena.

Bai-zuazan zoruntsubak
orduban euzkotañak,
euren Jaun ta Lagi-Zaña'z
azke zuazan-eta.

Orain, ostez... igixaxuok!
ezkozak ordukuak;
galdu yuaguz oturak,
galdu, be, Lagi-Zaña,
ta gure Euzkadi gaxua
yagok il-agiñian.

—Añña: ¿noz galdu doguz
gustijoyek?

—Iñoba:

urte batzuk dozakala,
nire ustez luzegijak,
Uñña-ogei-boskañen
egunan, jegun baltza!
atzeññañak iñartziz
ken-yeuskuben Lagija,
beñolan gure asabak
odolaz aldeztuba,
guk gure bixitza baño
mañiau yuaguna.

Ordutik ona, iñoba,
jopu gozak euzkuak.
¿Ta gauzaok oldozturik

bafe-ingo ete-yuat?
Euzkadi itun yaguala
¿ni, ostez, poz eta alai?
¿Bafe-ingo yuat?

— Añita:

ez baferik; malkuak
begijetatik urteten
itxi, bai. Baña esan:
¿eztira ixango bañi
azkatasun-egunak?

— Bai; gogoz ekinēzkero.

— Zuk diñozun lez ba-da
ez negarik: gurendea
ekiten loitzen ba-da
laster-laster, añitaoi,
garale ixango gara.

EDURĀ

Asi da jausten eurez edurā
euzko-mendijen ganera;
oro zuritu; zidoř-bidiak
dagoz gustiz estalduta;
otz gogořak dau leřu gustija,
dardarka dagoz txorijak;
amaren altzo beruan dago
otza kenduten umia.

Beñolan bere, gure Euzkadi'ra
eurez edurā jausi zan;
ordutik ona jausi ta jausi
edur-edurez bete da;
ixoztu dira bere gogua,
bere semiak... gustija;
bere altzuan otza kenduten
umerik eztago, baña.

EDURĀ

Āzi da jantun eiz edur
eizko-mendijan gaur; taur
oro eizun; xido-dizak
dagoz gauriz eizdun;
otz gogorak dan ien gauriz
dardak dagoz izorak;
amun-also beun dagoz
otz kondutun unia.

Beñolan bere, gure Euzkandi
eiz eizun jantun;
ordurk eiz jantun la jantun
odu-eizun bere da;
izoxit dūa bere gaur;
bere eizun; gaur;
bere eizun oiz kondutun
unurk eizun bere.

ARTZAÑAREN EDESTIJA

Artzaña mendi-mendijan,
ardijak zaindutiaz,
alai eguan erutsu
otso uzu-artian;
edura mendijan zala,
naiz eguzki berua,
bai neguban, bata udean,
bera zan zoruntsuba.
Ule zuridun artzaña
berarekin bixi-zan,
antziñeko jazokunak
edesten eutsazana.
Zoruntsu zan artzaintxuba,
azke-azke zan-eta;
ezeban beste jaberik
Urtzi baño, ta ardijak.

.....
Bein mendijan gixon batek
aurki-eban artzaña,
ta gixon aberatz ari
begikua ixan yakan.

—¿Nirekin urira juan
gura-dok, artzaintxuba?
Antxe nire jauregijan
oparo bixiko az;
emen lez otz ez goserik

eztok ixango bertan.
Artzaintxubak, zoratuta,
bayetz esan eban, ba,
eta artzain zaña lagatzen
jauregira jatsi zan.

.....
¡Gixaxua! Jauregijan
oparo bixi-ixan zan,
baña azkatasun edeña
betiko galdu eban.
Mendijan jaube bakaña
Jauna eban gaxuak,
eta urijan oro ziran
jabe uzubak beretzat.
Eta bañiro mendira
biguritu gura-ixan zan,
baña bere ugazabeak
juten galazo eutsan.

.....
Laster artzaintxu zorua
itun-itunez il zan;
ta mendijan artzain zaña
erail eban otsuak.

JAYOKUNDIA

BAKALDUNAK

Soñkalderiko ortze garbijan
ixañ bañija agiri da;
donoki-deya da berau eta
jañain biñ edonora.
Añtu daiguzan aberaskijak,
uñe, kedatza ta abañā,
ta jun gadixan ixañ-atzetik
guñtzen Jaun-goiko-Semia.

ARTZAÑAK

Jaunaren gotzon donokiñañak
itz-egin dausku goi-gotik
Jaun-goikua'ren Seme bakañā
jāyo dala iragañirik;
itxi daiguzan gure ardiñak
onena añtuten bakañik,
ta Belen'era eruan daigun
Josu Umiari eskiñik.

HERODES

Bat bez ni baño altsubagua
Judeñi oso-osuan;
ni naz emengo Bakalduna ta
gixa-emien jaubia.

Baña Belen'en beste Bakaldun
altsubago jayo ei-da;
erail dagigun azi baño len
ta ni nausija ixango naz.

MIREN NESKUTZA

Ene semetxu mañe-mañoi,
Jaun-goikua'ren Semia:
otzez dardaraz ago, gaxuoi,
ta bilotsik askatxuban.
¡Azan edera, azan kutuna,
ire amaren bijotza!
¡Gixa-emiak mañe-ixateko
ta gaizkatzeko jayua!

AMA KISTAÑA

Lo, lo, semetxu mañe-mañia,
gauf dok gaurik argijena;
lo, lo, gotzonak inguratuta,
ire amaren altzuan.
¡Belen'en jayo dok Josu Umia!
Pozak artu yok ludija.
¡Belen'go Ume bari ta ona
ixango al-dok laguna!

ABERTZALIA

Pozik gauf dago nire bijotza,
pozik, bai, pozik gogua,
gixa-emien Gaizkale deuna

gauŕ gaberdiŕon jayo da.
 Aberiŕaren gaizkalia be
 euzkuak dogu jayua:
 ¡Gaizkale deunak gure gaizkale
 ludiŕara soŕtu eban!

PADURA

Euzko-mendijez-ziaf izkilu-dei gogoŕa
entzuten da, eŕkijen adaŕots ixukoŕa,
bizkaŕaŕ baretsubak gustiz asaldetan,
eta gixon senduak entzuten dabenian
bizkoŕ ta sutsu jagi, ta basetxe-aŕian
zutik, etxeko jaunak diŕio: ¿Zer ete-da?

Alde gustijetatik anotsak erantzuten
«¿Zer da?» baŕio beŕterik ezta iŕiun bez entzuten.
¿Zer da mendi-baria asaldetan dauna?
Eta aran-baŕenetik elduten da abaŕotsa,
etsai-gudoztiaŕen zuŕumuŕu, izkilotsa,
gero ta zolijago zabalduten dana.

Atzeŕiŕaŕak dira; Luyaondo'z auŕera
Bizkai'ra saŕtu, eta gurasuen etxera
elduko dira laŕeŕ, berau azpiratzen;
Ordoŕio dabe buru gudarozte nabaŕak;
senduak dirudije, eŕutsubak, azkaŕak,
ezeren bilduŕ-barik auŕerantz-egiŕen.

¿Nok Bizkaya'ren kaltez azpiratu-gurarik?
¿Berau azpiratzeko ezta iŕiun bez etsairik
Bizkaya'n bizkaŕaŕ bat ixango da-aŕtian!
Abeŕija antziŕietik ixan da buru-jabe,

arotzak oña berton inoz jañi eztabe;
jezta auferantz ipinten laketu euzkuak!

Mendi-galufetatik artzañak ikusiñ,
lasteñ mendirik-mendi, artaldiak itxiñ,
areyuaren bañi zabalduten duaz;
ta mendi goyenetan eñkaldien adañak
gudara joten dabe, eta uri-mendi-ibañak
-ziñ entzuten dira, bijotzak sutetan.

Eñkaldiak ta uritxu bakotzak bere talde
izkiluzten diñardu, aberijaren alde:
orok batez Bizkaya aldeztuko dabe.
Ezta inor bere etxian geratuko bilduñez,
zañak eta gastia samuñkiro itxi dabez
mañe-dabezanak ta gertzen diñardube.

Eta arotzak Padura'n sañtu baño lenago
euzkotañak goyetan gero ta urdurijago
euren begira dagoz, gertuta izkilubak;
gustiñariko dira: lugin-añantzaliak,
su-arotzak, artzañak; oro aberñtzaliak
ta Bizkaya'ren aldez ilteko gertubak.

Bizkai-ziñ auñera dua arotz-gudoztia;
inor auñkiñu-ezaz eñja bezautia,
odola ixuri-barik, esten dau eñza;
baña Padura ibañan sañtutian didañak

entzuten dira, baña euzkotañen adaræk
eta guda-santzuak, irintzi ixukoæk.

Tximista baxen bizkoñ bizkatañen pilua
atzeññañen aurka mendijaz bera dua,
azkonak erabilik, sumin ta irintzika;
eta otso-ganera txakuñ uzubak legeç
ganera jausten yakeç kementsu baña atsegez,
ta su-ta-gañ ekiten arotzai jañkika.

Batzuk eta bestiak gixon azkaræk dira;
bilduñ ta ardurea eurezako eztira,
amaika gudakatan saññan egonak;
batzuk maurotañaren atxin guda ein dabe;
zer dan jopukerija bestetzuk eztazabe;
alik gogoñen orok ekingo dabe, ba.

Euñez-euñez odola; luñan autsezko odehyak;
edonundik gañaxi, oyu, sorosi-deyak;
kirats iguingañija zabaldu ta aññzen da;
zauritu dagoç asko, erijotza-begira;
jausten diranen ala, negaña itoten dira
gudaka diñarduben-gañaxi-oyukaz.

Gogoñ dagi arotzak naya betetiañen;
gogoñ, be, bizkatañæk euren sendijakañen.
¿Nok irabaziko dau gudaka gogoña?
Atzeññañæk, noski; buñdiñezko janzkijak

daukez, ta bizkatafak iñundik ezpatiak
ezin sañtu etsayai, burdiña dala-ta.

Augañik asten dira samar adorakauten
alegiñak alpeñik geyenetan ixaten,
baña laster bañiro bizkoñtuten dira:
euretariko batek soin-erdiñan zulua
dakus, ta antxe jo-joten, eratsiñta areyua,
¡sabel-sabelan sañtu! deya entzuten da.

Orduban euzkotañak len baño gogoñago
ekiñen dabe; luña gero eta geyago
gorpu-ilotzez beteta, odola eur-euréz;
menditzañaren ostez euzkija beztuten da;
laster jaritxi biar eyotza ala gurenda;
gudaka diñardube pizti uzu-antzez.

Areyo-buruba il dau Bizkai-emakumiak;
ta ikaraz ixututa areyo-gudoztia
asten da iges-egiñen bizkatañen auréz;
euren jarai euzkuak etsayak burustuten
dagije leñokadak deuseztu ta apuñtuten,
areyorik aranan lotzen eztala bez.

Luxondo'ra elduta, bertan gelditzen dira;
izten dautse añotzai igesten atzeñira,
eta atzera-dagije. ¡Eurena gurenda!
Estegiz Jaun bikaña ta gixon erutsubak

eufez il dira, baña eurak dira aintzatsubak;
Bizkaya, lenago lez, buru-jabe bai-da.

Euzkotar garaliak guda-zelayan bertan
garaitz-ereseŕkija gogotsu abesetan,
Jaun Zuria auten dabe Bizkai'ko Buruba.
¡Antziñetik Bizkaya ixan zan buru-jabe;
aŕotzak oña berton iñoz jaŕi eztabe:
jezta auŕerantz saŕtuko etsairik Bizkai'ra!

¡AURERA!

Zaldija laroinka, basuaz auñera,
aulkijan etzunda, arnasa-oska,
tximistia legez zidoñ-bide-ziañ,
gaste epebakua auñera dua.

Bere burubari joranez diñotso:
—¿Astiz nire ama laztanduko dot?
Il-zorijan dago; arin ezpa-nua
eztot laztanduko ilotzik baño.

¡Arin, nire zaldi, nire zaldi zuri,
nire zaldi bizkoñ, arin laroinka!
Il-zorijan yagok neu-ama mañia;
osakija yaukat. ¡Arin! ¡Auñera!

Bat-batez bidian, eskeñ-eskumatik,
mamu gelgañijak agirtzen dira;
neskatil lirañak, eduñez jantzia,
gozo-samuñkiro diñotsoenak:

—¿Nor zaldiz, ain arin, basuaz auñera?
Itxon, gaste zoro, geldi ta jatzera!
Gu gara basoko mañagañi onak
zoruna zuretzat dakañtzugunak.

Eregu laztanak zuretzako doguz;
gure mañalia ixango zara.

—Il-zorijan dago neu-ama mañia;
osakija daukot. ¡Arin! ¡Auñera!

Bat-batez bidian, eskeř-eskumatik,
mamu gelgařijak agirtzen dira;
baso-jaunak dira, ulez estalduta;
makila gogořa dabe eskubetan.

—ęNor zaldiz, ain arin, basuaz auřera?
Itxon, gaste zoro, geldi ta jatzero!
Oyanon gu gara baso-jaun altsubak;
ala dakařtzugu; erdu gugana.

Geurekin oyanon jaun ixango zara;
zu baxen altsurik ezta basuan.

—Il-zorijan dago neu-ama mařia;
osakija daukot ¡Arin! ¡Auřera!

Bat-batez bidian, eskeř-eskumatik,
mamu gelgařijak agirtzen dira;
zorgin itxusijak, itxuski-gařian,
betokeř, agin-ez, makuřtu, zařak.

—ęNor zaldiz, ain arin, basuaz auřera?
Itxon, gaste zoro, geldi ta jatzero!
Gu gara zorgiřak; itxusi ixan-ařen
asko dagikegu; erdu gugana.

Ludiko gixonik pozena zarake,
gura-dozun aņa daukakezu-ta.

—Il-zorijan dago neu-ama mařia;
osakija daukot. ¡Arin! ¡Auřera!

¡Arin, nire zaldi, nire zaldi zuri,
nire zaldi bizkoř, arin laroinka!
Itz atzipekořoi belarřijak itxi
astiz elduteko ameagana.

.....

Zaldija laroinka, basuaz auñera,
mamu gelgañijak atzez itxiñ,
gaste epebakua ameaganaño,
bijotza-taupaka, laster eldu zan.

¡Astiz! Il-zorijan eguan amea;
semiak mañero mosu-ein eutsan,
mosubaz bixitza bañiz emon eutsan,
ta bijok betiko zoruntsu dira.

ASTUA

Ortzetik euzki beruak
bidaltzen dauz izpijak;
oskarbi dago; basua
alai ta orlegija;
txorijak txio-txioka,
ta latsak murmuřoska,
aberiak ijutika
oyan-zidořez-ziař;
barazki-lorak beřbixi
margotsu ta usaintsubak,
eta urun mendi-galurak
jagiřen dira gorantz
ortzian edan-gurarik
euzkijaren argija.

Bedařtzez estalduriko
zidoř orlegi-ziař,
astotxu baten gañian,
leřden eta liraña,
astuaren albuetan
barazki-zare bijak,
soloko emoi gozuak
bertan eruazala,
buruban zapi zuriја,
ta soñan txal gořija,

neskatilik leŕdenena
alai bakura joyan.

¡Áŕe, áŕe!—iñotsean
astuari joranaz,
aspaldiŕik joyalako
astiro ta naŕezka—
¡Áŕe, áŕe, geldi-barik,
gogaŕuten nok-eta;
ariñago ezpa-ua
belu elduko gozak!
¡Ostantzian emongoskat
makilada goŕija!
¡Áŕe, áŕe, biguŕori,
arin, aŕapaladan!
¡Bestelako pizti txafá,
asto-edo etxakijat!
Arin, arin, geldi-barik;
aldija auŕera yuak
ta Bilbo'ra eldu bíaŕ
zoŕtziretako beintzat.
Adi: arin junezkero
Bilbo'ra eldutan
zamuka bigun baŕija
antxe erosiko dauskat,
eta galaŕtzu poliŕa
ipinteko buztanan.
¿Ariñago?... ¡Auxe ondo!
¡I azan menbeko ona!
Baña ¿zer gero? ¿Gelditu?

¿Jaramonik ez ala?
¡Josu, Miren ta Joseba!
¡Asto au dan astua!

Onetara neskati
astuagaz elezta,
geruau ta asariago
alpeirik inarduban.
Astua, bai, geruago
ta astiruago joyan,
ta alako baten bigura
bapaten gelditu zan.
Au ikusirik neskatxa
asi zan makilaka;
bana astua, buru-makur,
apurtxu bez aufera.
Epebako jatsi zan, ba,
ta bario aztinka,
belarjak beroturik
buztanetik be teinka,
zematu, jo, didar-egin...
gusti-gustija alpeira:
nekatu zan eta astua
beti lengo lekuban.
Azkenez uletu eban
alpeir-alpeira zala
eta beste erabakija
nai-ta-ez aritu eban.
Bakura jun biar-eta

oñez ara jungo zan.
Barazki-zariak aitu,
itxi bertan astua,
mutilen ardura-pian,
ta asare aldendu zan.

Oñkarre batzuk eginda
entzuten da zarata,
buruba biguritu, eta
jori dok ostekua!
Astua, tximista legez,
arin-arinka joyan
ta bañero oratuteko
jneskatxaren nekiak!

AGUÑA

Begoña'ko Miren: gixon itun onen
azkengo aguña samurez entzun;
euzkotar gaxua nerau dozu, Ama,
aberija izten dot juteko urun.

Emazte ta seme-alabak oraingo
ixontzijan dagoz; itxaso-ziaf
zorun-bila guaz, egundo orain-arte
gozartu eztogun zorijon-bila.

Aguñ, Miren deunoi: gugaz erukiñu;
ez-itxi semiok itxasuan ito;
gure Zaindaria ixan zakigu.

Aguñ, Neskutz onoi, Donokiko Ixafa:
arindu len-bai-len gure zoritxafa,
igure lemazaña ixan zadi zu!

AUREZ-AURE

Eguzki dis-ditsuba
soñkaldetik ortzez-ziarka dua,
aurpegi argitsuba
erakusten arua,
eta luia ureztetan.
Aurerago danian,
itxasuen gañian,
ta sañkalderaño eltzen danetan,
aurez agertuten az,
ta bera, azan edeñaz
itxututa, mafia,
jausten don uñetan lotsaz betia.

BASATXONUA

Arkaitz jagi-gane, mendiko tontoñan,
odeyen artian, berago lañua,
urundik paguso zurijaren antzez
da basatxonua.

Gabez ilazkijak ta ixarjak burestun
edeñ a dautsoe; argiz añanuak;
gautegun goi-goyan, ortzian egazka
da basatxonua.

Bertotik Jauna'ri otoy a igoten da,
berton guñzen dabe Jauna gixoztiak,
berton obendijen bijotz ustelkoñak
garbai-damu dira.
berton jazo dira alatz andijenak
bertontxe dongiak eueñ ondu dira,
bertotik goraño gotzonak daruez
bijotz onetsijak.

BASATXONUA

Añakia ingi-gano, apezakia tonakia,
obaxen alean, beaxe labon
onakia goxoa zutikien auzer
da basatxona.
Gutxer baxkile la kaxak basatxan
obax dastan, auzer auzan;
gutxer goxoa, auzan goxan
da basatxona.

Idetxak janan'i otan joton da,
beaxe gutxer daz janan g'ozak,
beaxe obaxkian bizon auzerak
gutxer daz daz,
beaxe janan daz auzerak
beaxe daz daz auzerak
beaxe gutxer gutxer daz
beaxe daz daz

SUKALDIAN

Eskaratz zabalan sendija batuta
sukaldian dago; atan eduía,
txingoía ta otza; baíuban berua;
gastañak éretan danboliñetan.

Txipli-txapla-pun,
gau txara pozaíen
igaro daigun.

Neskatil edeíak iruten diñardu;
etxeke anderak maya gertauten;
éretan aíea; umiak ixilik,
aíonaren ipuin zarak entzuten.

Txipli-txapla-pun,
gau txara pozaíen
igaro daigun.

—Bein, antzin-antziñan, akelaíe baten
zorgin itxusijak batzaldu ziran;
umetxu poliía zorgiñen aítian
kikildu, bilduíez, dardar eguan.

Txipli-txapla-pun,
gau txara pozaíen
igaro daigun.

Umiak aduíaz espanetan dagoz

añonaren ipuin zaía dala-ta;
aítea íribáñez; samurkiro ama;
alaba políta oldoztun-samar.

Txipli-txapla-pun,
gau txarí pozáren
igaro daigun.

Umiak dakuse kebidiaz bera
zorgin itxusijak itxuski-gañan;
alaba samurak sutzarí-baruban
mutil mañiaren itxura apaña.

Txipli-txapla-pun,
gau txarí pozáren
igaro daigun.

Txadonan zoítzirak jo dauz jualiak;
agureak diño: gauko naikua;
ameak: bai-dago aparija gertu;
ta bai-duaz alai gustijak maira.

Txipli-txapla-pun,
gau txarí pozáren
igaro daigun.

Lusagarí ugari; gura-aña txaríki,
ura baxen euréz be sagardaua;
umiak jangaraz, jangaraz nausijak;
aginkada onak, zurut obiak.

Txipli-txapla-pun

gau txara pozañen
igaro daigun.

Mai luze-inguruban sendija batuta
apaltzen diñardu; atan eduña,
txingoña ta otza; bañuban berua,
bai eskaratz bertan, bai urdaletan.

¡Txipli-txapla-pun,
gau txara pozañen
igaro daigun!

For the purpose of the present study, the following data were collected:

Most of the specimens were collected from the same locality, and the results of the analysis are given in Table I. The results of the analysis of the specimens collected from different localities are given in Table II. The results of the analysis of the specimens collected from different localities are given in Table III.

The results of the analysis of the specimens collected from different localities are given in Table IV. The results of the analysis of the specimens collected from different localities are given in Table V.

The results of the analysis of the specimens collected from different localities are given in Table VI. The results of the analysis of the specimens collected from different localities are given in Table VII.

¡ARATOSTE!

Txaide-zeyak-ziaf ijuti-didařka,
mozořo zoruak ikusten dira;
batetik bestera, goteungiak legez,
gustijai zirika, zarata andijaz.

Eztira bařdiřnak mozořo gustijak;
gustiřaiko dira, txiro ta aberatz;
batzuk gixon zindo-itxuraz jantziřa,
bestetzuk dongien janzki ixukořaz.

—¡Ezetz ni ezautu! ¿Gixon ala eme?
¿Etsai ala aizkide? ¿Mutil ala zař?
Eukin ibilteko mozořo au itxi;
¿nik maře-audana eztakik-ala?

—¡Ken, ken, mamu ori, ut emendik urun!
mozořoz ta gusti ezautzen aut, ba;
gogo zinduaren areyo ziřala;
mozořua-barik, bařdin gustijak.

¡A, geu-aberijon aratoste-egunak
iřun ez lakuak, aspaldi dira!
Batetik bestera mozořo zoruak
iřarduten dabe, oroi zirika.

Eztira bařdiřnak mozořo gustijak;
gustiřaiko dira, txiro ta aberatz,
batzuk aberřtzale-janzkijaz jantziřa,
bestetzuk etsayen janzki ixukořaz.

—¡Ezetz ni ezautu! ¿Ziñal ala zintzo?
¿Etsai ala aizkide? ¿Aberñtzalia?
Eukin ibilteko uste oñeik itxi;
ik baxen mañia yuat eñija.

—¡Ken, ken, mamu oñek, ut emendik urun!
Mozoñuak-añen ezautzen zaudaz:
eñi gaxuaren areyo ziñalak;
mozoñua-barik, bañdin gustijak.

NEGAŖ-NEGAŖEZ DAGO

NegaŖ-negaŖez dago
Amatxu gaxua;
negaŖ-negaŖez dago
Semia il yako-ta.

Bere bekoki leuna
ixerdiz bustiŕa,
bere begi bigunak
malkoz lañotuta.

Espan samuŕ-samuŕak
miñez tximuŕtuta,
eta auŕpegi zurbila
eduŕa lakua.

Gotilun, adikatu,
bijotz-ikareaz...
¡Bera baxen ituna
iñor ez ludijan!

¿Zer-ete-daukon, Ama?
¿zegatik negaŕa?
¡il yan ire Semia!
¡il don Ezilgoŕa!

Bakaŕ-bakaŕik ago,
bijotza-leŕtuta.
¡Gixonen Gaizkalia
gixonak erailda!

¡Negar, negar, Amatxu,
amarik mañena!

¡Negar, bai, negar egin
gogoz ta bijotzaz!

Baña begi samuñoik
zuzendu gugana;
igeu, be, gonaz, Amatxu,
ire semetxubak!

ARANUA

Aranuak gorantz dagi
odei baltzen artetik;
euzkirantz egazka dua
bertan edan gurarik.

Aranea nausikero,
ixaretaz ziaika,
egazti gustijen buru
axian da zibuka.

Aranea lurasotik
urun-urun egazten,
azke da, goi-gotik bia
ezetsaz begiratzen.

Ixakijen loikerijak
berarentzat eztira;
bian dagoz lokañjak;
azke bera goi-goyan.

Luia da nafazkijentzat,
itxasua arañentzat,
egaztijentzat axia,
aranuentzat goya.

Eguzkijaren izpijaz
berotuten da berau;
bere abija ixaretan
oldareiz ipinten dau.

¡Aranea baldin ba'nintz

goi-gorantz egiteko,
eguzkijaren izpija
ortzian edateko!

¡Áranua baldin ba'nintz
luditik urunera
egazteko, loikerijak
emen bian lagata!

¡Áranua baldin ba'nintz
gixemiai igeska
goi-goyan azke-ixateko,
an, gotzonen artian!

Lioía narazkijentzat,
itxasua arañentzat,
egaztijentzat axia,
guretzat donokija.

Jaungua'ren eguzkijan
edan gura neuke nik;
nire abi betikoía
donokijan ipiñi.

¡Áranua, aranuoi!
jazan zoruntsuba,
ludi zital au lagata,
azke goyan egazka!

LAĀATXORIJA

Donostia'r Joseba Andoni abeari.

Ortzargija dagir; luṛaso-gañian,
ilunaz ostian,
euzkijaren izpi bigunak datoz;
aran-mendi-ibayak, loratxu poliṭa,
lozoṛua itxiṭa,
beṛbixi ta ludi osua da poz.

Oyanan piztijak itxaṛtuten dira;
eguzki-begira,
asten dira beka, uṛuka, zaunka;
basuan txorijak txiruli-txioka,
ijutika, uṛuka,
ospatuten dabe euzkijan aintza.

Oyan-oyanian, zugatz tantai baten,
samuṛ abesaten,
txiru-liru dago laṛatxorija,
poz-pozez beterik, agirtzen dalako
Jauna'k emondako
ixadi-bixitza dan ortzargija.

Abeṛijan be bai-da laṛatxorija,
beren ortzargija,

alík edeřena, ikusten dauna;
eta bere poza eziřu-eziřnik
beren estařitik
abesti samurak urteten dira.

Geu-abeřijaren abeslarijori,
euzko-lařatxori:
gure egun-sentija abestu bizkoř;
euzkua iratzařtu eure abestijaz;
eguzki bařijaz
Euzkadi'n gurenda nausija yatořk.

SUTZAĖA

¡Deun-Jon! Mendirik-mendi, ixaĖ igazkoĖ-antzez,
su-min distiratsuba ijutika dua;
mendi-gaĖuĖ-tontoĖak ixijotuten dira;
gaĖak dar-dar-digije, ortzerantz egazka.

¡Deun-Jon! GaĖ andi batez argiĖu da ilundija;
beriala beste bat uĖun agirtzen da,
uĖunago beste bat, ta beste bat uĖengo...
LasteĖ mendi gustijak bai-dagoz sutetan.

¡Deun-Jon! Basetxe zuri zaĖeko enparantzan
neska-mutilak dagoz sutzaĖai biraka,
ta eskutik elduta, alai eta pozafen,
oinketan diĖardube, santzo ta ijutika.

¡Deun-Jon! ¡Deun-Jon! Egunik alayena guretzat,
gogo-gaste ta bijotz-sutsu garanontzat;
ortzian iĖnoz baĖo argijago euzkija;
sutzaĖak dirala-ta gaba ezta iluna.

Ta sutzaĖai biraka orok abes-dagije:
«Deun-Jon'an zorgin, eltxo ta zoĖi gustijak
eĖetan dira, basteĖ osuak garbiĖurik.
¡Aupa, bizkoĖ gustijak, subari biraka!»

¡Argi-egik, sutzaĖoi! ¡Izpi-egik betiko,
asabaen basetxe zaĖ-zaĖa argijetan!

Euzko-basetxietan itxungit̃en ez itxi
antziñeko ixakera, mañsun-berua.

Mendijez-ostez iri begira yagozakan
atzeñtar goseti ta areyo malmutzak
ezagije iñoz-iñoz itxungit̃en ikusi,
eugaz ilgo dalako euzko-basetxia.

¡Argi-egik, sutzañoi! ¡Izpi-egik betiko!
y az gu-aberija jabon yuan suba;
emen dozak ondiño zorgin, eltxo ta zoñi
itxelak, aberija zikintzen yuenak.

Eurak sakaildurañte, argi-egik, sutzañoi,
argi-egik, batez-be, Deun-Jon-gau onetan.
Aberiko basterak garbi geraturañte
jaupa, bizkoñ gustijok, subari biraka!

EUNLIA

Jauregi zaŕeko toŕetzaŕ-baŕuban,
odeyen aŕtian, mendi-galuŕan,
uŕezko arijaz oyaltzen diñardu,
atsedendu-barik, eunlari zaŕak.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

Jauregi zaŕeko toŕetzaŕ-baŕuban,
gixadiŕik uŕun, ixaŕ-aŕtian,
abestuten dago joranez eunlia,
uŕezko arijaz lan-eŕen daula.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

Belaen kaŕankak jauregi-baŕuban
asaldetan dabe bertako ixila;
eunle zaŕak, baña, jaramonik bage,
gogoz jardunari ekiŕen dautsa.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetau.

Bela gosetijak gogoŕ diñardube
leyaŕetan joka, an saŕtu-guraz;
jauregi-leyaŕak gogoŕak bai-dira
eta ezin saŕtu baŕura belak.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

Azkenez, asáez, atsuak diñotse,
bere lan edeía lagatu-baga:
¿Zeren bila zatoz, bela zital oyek?
¿Zer gura-dozube, ainbeste *kua*z?

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan

¿Ona saítu-ete? Baña ¿zetarako?
¿Zer dagikezube jauregi zaían?
Gose ba-zarie alboko basteiak
ustaz eta gariz betiak dira.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

¡Baña nik bai-dakit zer gura-dozuben:
gura-ta-ez saítu toíe-baíura,
oyal edeí auxe mokoka uíatzeko,
ta buru-ixateko jauregi zaían!

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

¡Ken, ken, bela oyek, ut, emendik alde!
Ona etzarie saítuko iñoz, ba.
Abeíi-oyala eunduten diñardut,
abenda zaíaren oyal edeía.

Bela baltzak

kua, kua, kua, kua
leyuetan.

Antziñan asita, gixaldijak-añen,
eztot bera amatu, ta luzaruan
nik ekingo dautsat, oyal aldintsubau
ororen gelgari ixango dala.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

Ut, ut, bela oyek; gose ba-zarie
beste garatera jo edo-biar;
nik urezko oyala dagidanartian
etzare sartuko jauregi zaran.»

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

Jauregi zafeko toretzar-baruban,
leyuak itxita, beleai goia,
urezko arijaz eunduten diñardu
abenda-oyala eunle zar-zafak.

Bela baltzak
kua, kua, kua, kua
leyuetan.

ORTZARGIJA

*(Victor Hugo'k idatzi eban
oleñkija euzkeralduta.)*

Ortzargija dagir, oskoñiz jantzita,
ametsezko eunaz eskutau-samar.
¿Zegañik, neskatil, eu-atia itxita?
Loratxu poliñak iñontzaz bustita;
¿lo-dagin-ala?

Ni non itunaren itxaro bixija
eu-atian deika-egunak yiñon.
Egaztijak yiñon: ni non eresija.
Ta nik, intzirika, diñosnat: mañia,
mañasuna non.

ILOBEA

Īloba kutunarekin
bixi-zan agurea,
ta bera baxen edefik
ezeguan ludijan.
Agura kutunarekin
bixi-zan ĩlobea,
ta bera baxen samufik
ezeguan ludijan.
Aĩtea ta ĩlobea
alkarez bixi-ziran
ta bata bestia-barik
ezin bixi ludijan.

Sarĩtan esaten eutsan
ĩlobari aĩonak:

«Īnoz ilgo nokanian
yaukuadan gustija,
nire jarauntsi osua,
ixango dok iretzat;
i az nire ondorengo
bakařa, ta au dala-ta
neu ilda gero, ludijan
oparo bixiko az.»

Īlobeak erantzuten
eutsean: Aĩtea:
ęeta zu bařo lenago
ilgo ba-naz?—Aĩonak

ezeban atuten gura
ilobeak esana,
eta berari begira
gautegun egoten zan.

Ta bein... ¡iloba gaxua!
donokitik jatsi zan
gotzon bat eta mañero
erun eban egazka.

Lotu zan bakañ-bakañik
agura gixaxua,
lotu zan iloba-barik,
bera be il-agiñian,
bere jarauntsi jorija
nok onordetu-baga.

Bere ilobatxubaz ostez
egaz-ein gura-eban;
Ezin; luñari lotuta
egozan bere eguak.
Ordutik, zoratuta ija,
batetik bestetara,
agura gaxua dabil,
urtiak makuñtuta.

Ta bidian umeren bat
iñoz auñkitzen ba-dau,
geldi, ta auñpegiz-auñpegi,
umiari begizka
begi samuñ-ituñetaz
luzaro egoten da.
Ta bere ogasunaren
zatiren bat damotsa

esaten: Eutsi, mañioi,
au nire jarauntsija;
aĩtu ta eruan laster
ĩlobatxubagana;
donokijan i-begira
gotzonakin yagok-ta,
umiak eztozalako
ludijon bixi biał.

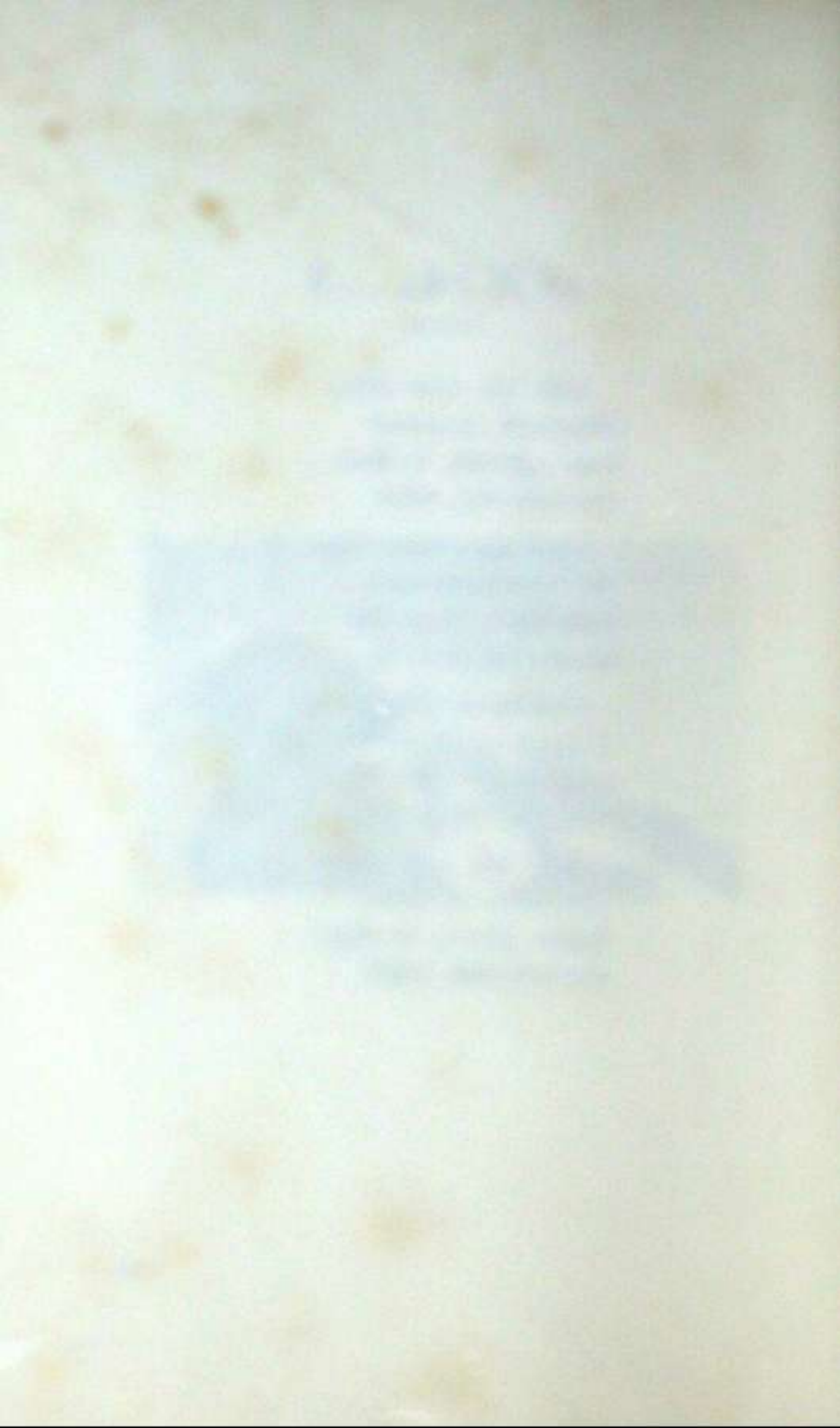
¡IXIL...!

¡Ixil, ixil, anai oírek!
¡Zaratarik ez emen!
Sabin, geuria, lo dago...
¡Ez-iratzaítu, aíen!

Pozik atsedeten dago.
¡Bai-dago nekatuta!
Lotu-barik, ama-bila
arantz-ziaí juan da.

Amatxuba ilden eguan
ta berak gaizkatu dau;
orain umezuítz ezkara;
baña bera da nekau.

¡Ixil, ixil, anai oírek!
¡Zaratarik ez emen!
Sabin, geuria, lo dago...
¡Ez-iratzaítu, aíen!

SEYASKA-ABESTIJA

(Gabonetan)

Din, dan, seyaskan
lo dago Josu Umia;
din, dan, altzuan
dauko Ama samurak.

Dingi-lin, danga-lan,
dingi-lin, dan.
¡Ori seyaska ona
Jaungo-Semia'rentzat!

Din, dan, artzañak
guñtzen etori dira;
din, dan, aurian
soñkalde-Bakaldunak.

Dingi-lin, danga-lan,
dingi-lin, dan.
¡Erdur, erdu gustijak!
¡Josu Umia itxartu da!

Din, dan, Ameak
mosuka dau Semia;
din, dan, Semiak
zabaltzen dauz espanak.

Dingi-lin, danga-lan,
dingi-lin, dan.
¡Bere espan gořitxubak
diran bigun samurak!

Din, dan, kutuna:
eistak, ařen, mosuba;
din, dan, gogua
argitu ire mosubaz.

Dingi-lin, danga-lan,
dingi-lin, dan.
¡Ni nazan zoruntsuba!
¡Mun-egin daust Umiak!

UGARTIA

Itxaso zabalaren erdijan, ugartia
baka-bakarik dago, aintzaren antzez.
Antzin-antziñetik leku berberan datza
ekatzak, itxasua ta gixaldijak-aren.
Atxez egiñak dira beren erai gogorak
ta bunbadeak-aren iraunkor deusezkatxak.
¿Noz, itxaso-erdijan, bera-altzotik jagiñ,
agiri zan bertantxe ugarite zurgarija?
¿Noz, itxas-egaztijak lengoz bere ganera
jatsi ziran ortzetik, abijak egiteko?
¿Noz, ez-ezagun-bila jun ziran itxastijak
bertaraño lenengoz legoferatu ziran?
Inor-ez-inok daki. Antziñetik bertantxe
ugaritegi dago. Gixonaren begiak
ezta soñtzen ikusi, ezta iltzen ikusiko,
aldi bera baxen iraunkora dalako.
Bere inguruka dagon itxaso neurbagiak
bein baño sarjago beren uintzar gorijak
ugarite-itxasertz-atxin jauřitien dauz asarez
eragozki gaitz-gatxa sakabanau gurarik,
baña itxasertzan jota, deuseztu ta uratuta,
ezer jaritxi-barik, atzeraka dagije.
Batzutan bits gorijak ondaritza leunaz-zia
afera-dagi, baña ondarak iruntsita
galduten da, sazara itxasertzan itxirik.
Guzurezko mosubaz ekin ta ekiaz

itxaso biguri jak ugartiaren bia
asi da, bigun-bigun, malmutz, zulapetuten.
Baña beren eñayak burdiña baxen gogor
eta senduak dira, ta itxaso-bunbadeak
eta uintzar gorijen mosu gaizkiñak-añen
ezta iñoz ugartia uretan ondatuko.
¡Bakar, jagi ta sendo, itxasuen erdijan,
bertan beti dagoke, itxasargija legezt!

Luñaso zabalaren erdijan, abendea
bakar-bakarik dago, ugartiaren antzez.
Antzin-antziñetatik leku berberan datza
gudeak, areyuak ta gixaldijak-añen.
Burdiñezkuak dira beren eñai gogorak
ta bunbadeak-añen iraunkor deusezkatxak.
¿Noz, eñijen artian, iñundik etorita,
agiri zan ementxe abenda zurgarija?
¿Noz, euzkotar senduak lenengoz bere luñan
onak jafi ebezan zaindokija ixateko?
¿Noz ludijaz-ziarka ebiltzan euzkotarak
bertaraño lenengoz erdu ziran betiko?
Iñor-ez-iñok daki. Antziñetik bertantxe
euzko-endea dago. Gixonaren begijak
eztau sortzen ikusi, ezta iltzen ikusiko,
aldiya bera baxen iraunkora dalako.
Bere inguru dagozan eñi andi-indañrtsubak
bein baño sañijago gudarozte nabañak
bere mugaen atxin sumin jauñrtiñen dabez
eragozki ezkatxa sakabanau gurarik,
baña mugetan jota, deuseztu ta uratuta,

ezer jaritxi-barik, atzeraka dagije.
Batzutan areyuak luñalde leunaz-ziañ
aurera-dagi, baña endeak iruntsita
galduten da, sazkara azalian itxirik.
Guzurazko mosubaz ekin ta ekitiaz
afoztalekeriak abendearen guna
asi da, bigun-bigun, atzipez, gaiztotuten.
Baña beren erayak burdiña baxen gogor
eta senduak dira, ta areyo-bunbadeak
eta afozkerijaren mosu gaizkiñak-aren
ezta inoz abendea, ludijan ondatuko.
¡Bakar, jagi ta sendo, eri zital-artian
bertan beti dagoke, ugarite gogor-antzez!

ALTZUAN

Amaren altzo
beruan dago
Josu Umetxuba
zabuka;
bero-berua,
iri-bařeka
Miren Amaren
altzuan.

Euren oñetan,
otzan-otzana,
ardija dago
bebeka;
bebeka dago
euren oñetan,
otzez dardaraz,
ardija.

—Ama, amatxuboi
—diño Semiak—
¿nor yagon bian
alaka?

—Ardi poliřa
dok, kutuntxuboi,
otz eta itunez
dardarka.

—¡Ardi gaxuoi!
Ekañi, Ama,
ekañi nire
ondora;
bijok batuta
ire altzuan
ixango yonau
berua.

UĒETXINDŌĀ

Gaba dalarik, uĒetxindŏā
zugatzan dago txioka;
beste txorijak lozoŏo dagoz;
bera bakaŕik ernai da.
Īlun-aŕtian uĒetxindŏāak
abesten dau maŕasuna;
oseŕtzan dakus egun-nabaŕa
ta pozik dago txorija.

Gaba dalarik, oleŕkarija
Euzkadi'n dago abeska;
beren anayak lozoŏo dagoz;
bera bakaŕik ernai da.
Īlun-aŕtian oleŕkarijak
abesten dau abeŕija;
oseŕtzan dakus egun-nabaŕa
ĭta bai-dau pozik bijotza!

URETXINDORA

Gabe dahn, oickhahle
Lustigste dahn dahn;
Innen dahn dahn dahn;
Dahn dahn dahn dahn;
Lustigste dahn dahn;
Innen dahn dahn dahn;
Dahn dahn dahn dahn;
Lustigste dahn dahn;
Innen dahn dahn dahn;
Dahn dahn dahn dahn;

Gabe dahn, oickhahle
Lustigste dahn dahn;
Innen dahn dahn dahn;
Dahn dahn dahn dahn;
Lustigste dahn dahn;
Innen dahn dahn dahn;
Dahn dahn dahn dahn;
Lustigste dahn dahn;
Innen dahn dahn dahn;
Dahn dahn dahn dahn;

2

